

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема

**„Саморегулиране на ученето в условия на кредитна система в
химикотехнологичното образование”**

за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР“ по научна специалност
Теория на възпитанието и дидактика от професионално направление 1.2. Педагогика

Докторант: Ивана Стефанова Радонова

Научен ръководител: проф. д-р Марияна Илиева

Рецензент: проф. д-р Димитър Веселинов Димитров

Биографични данни и анализ на процедурата

Докторантката Ивана Стефанова Радонова е родена на 11 октомври 1976 г. в град София. През 1998 г. завършва образователната и квалификационна степен „бакалавър” в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, а през 1999 година завършва и образователната и квалификационна степен „магистър” по специалността „Начална и предучилищна педагогика” в същия университет.

Професионалната и кариера започва от 2000 г. с работа като учител в 19 СОУ „Елин Пелин”, гр. София. От 2007 г. и до настоящия момент работи в Министерство на образованието и науката като главен експерт. В професионалната се дейност докторантът Ивана Радонова се занимава основно с въпроси по модернизацията на висшето образование, връзките между висшите училища и пазара на труда, квалификацията на преподавателите във висшите училища, администриране на системата на висшето образование и това очевидно и дава много предимства в подхода към проблемите на университетското преподаване.

На основание “Правилника придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на Химикотехнологичния и металургичен университет” и решение на съвета на Департамента по хуманитарни науки, прието на негово заседание, състояло се на 07.02.2007 г., Протокол № 6, Ректорът на ХТМУ издава Заповед Р-ФХ № 71 от 28.02.2007 г. за зачисляване на Ивана Стефанова Радонова в редовна докторантура към секция „Хуманитаристика и осигуряване на качеството на

обучението” към ХТМУ по научната специалност 05.07.01. Теория на възпитанието и Дидактика със срок на обучение три години, считано от 01.03.2007 г.

От представените документи и протоколи е видно, че всички изпити от учебния план по дисциплините от научната специалност, широкопрофилната и специализиращата подготовка докторантката полага с отлични оценки.

Докторантката е преминала успешно обучението си и на основание ППОД в ХТМУ и в съответствие с решение на съвета на Департамента по хуманитарни науки към ХТМУ от заседание, състояло се 14.04.2011 г., Протокол № 4, Ректорът на университета издава заповед /Р-ОХ № 309 от 01.07. 2011 г./ за отчисляване на Ивана Стефанова Радонова като редовен докторант към секция „Хуманитаристика и осигуряване на качеството на обучението“ с право на защита от март 2011 г.

В съответствие с чл. 13. (1) от “Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ХТМУ” на 14 юли 2014 г. се провежда предварително обсъждане, на което докторантката Ивана Радонова представя основните резултати от дисертацията си пред разширен СС на секция ХОКО. Съветът взема решение, че докторантката има готовност за защита пред научна комисия.

За защитата пред научната комисия госпожа Ивана Радонова представя всички необходими документи и материали, съгласно “Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ)”, “Правилника за прилагане на ЗРАСРБ” и “Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ХТМУ”.

Оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем от 168 страници, цитирани са 224 източника, съдържа 14 таблици, 15 фигури, и 4 приложения. От посочените литературни източници 31 са на кирилица. Сред тях преобладават научните публикации, но са използвани и нормативни, и стратегически документи за висшето образование. Изложението е структурирано в три глави, увод, списък с използвана литература и приложения. В приложенията са представени: квалификационна характеристика на една от изследваните специалности „Технологичен дизайн на текстила и кожата“; правила за прилагане на университетска система за натрупване и трансфер на кредити в ХТМУ;

въпросник за самооценка на саморегулацията на ученето и форми за описание на курсовете по “Системата за натрупване и трансфер на кредити”, илюстриращи прилагането на системата за различните програми от бакалавърска степен.

С темата на дисертационния труд докторантката насочва изследователските си интереси към актуална и перспективна проблематика, която безспорно ще продължи да бъде водеща за българското образование, поради постоянната необходимост от подпомагане на развитието на учебните компетентности на студентите и усъвършенстване на средата от образователни задачи в различните форми на обучение.

В първа глава подробно е анализирано ученето като категория, неговата същността и характеристики. Изследвани са спецификите на саморегулираното учене като конструкт и неговите компоненти. В тази част докторантката представлява едно задълбочено теоретично изследване, което довежда до нова концептуална рамка на базови понятия на педагогиката и психологията на ученето, изведени от резултати на съвременни педагогически и психологични изследвания. В логически издържана последователност и задълбочено са разгледани същността на ученето, неговите цели и видовете учене. Основен фокус на теоретичния анализ е разкриване на характеристиките на саморегулираното учене и интерпретацията им в контекста на студентското учене. От тази линия на анализ докторантката извежда методическата функция на конструкта “саморегулирано учене”. След задълбочено изследване на научните източници и обобщаване на изводите от изследвания на ученето в висшето образование се извежда значението на саморегулираното учене и се разкриват възможностите чрез него да се постигат съвременните академични цели. В контекста на методическото усъвършенстване на преподаването тук акцента върно е поставен върху потенциала на външния контрол и неговото въздействие върху саморегулацията и насочеността на взаимодействията в академичната среда.

В теоретичната рамка на изследването адекватно се въвежда анализ върху “Системата за натрупване и трансфер на кредити” като се надхвърлят нейните административни функции и се разкриват методическия и потенциал. Кредитната система във висшето образование е представена в европейски контекст и по-подробно е изследвана върху основата на националната ни нормативни документи в тази област. Това в практическата част на дисертационното изследване преминава на институционално ниво, което осигурява педагогическата рамка на емпиричното изследване. От анализа на проблемите на студентското учене и практиките в тази

област логично е изведена връзката между системата за натрупване и трансфер на кредити и саморегулацията на ученето. Кредитната система естествено е разглеждана в качеството и да осигурява външния контрол в обучението и контрол върху саморегулираното учене.

Като собствен принос към цялата теоретична рамка Ивана Радонова разработва осем компонентен модел, който интегрира характеристиките на саморегулираното учене и функциите на външния контрол. В това изследователско поле докторантката се фокусира към педагогическите и методически проекции на модела на саморегулираното учене върху преподаването и влиянието на средата при формиране на атрибути на саморегулираното учене в учебната дейност. Като основна характеристика на средата се описва Системата за натрупване и трансфер на кредити, която на институционално ниво определя връзките между учебните дейности и външния контрол.

Целият теоретичен анализ в първа глава е изграден на базата на прецизно проучване на впечатляващ обем литературни източници, които очевидно са подбрани в началото на обучението на докторантката и са частично актуализирани в хода на емпиричното изследване. По-голямата част от литературата е на английски език и отразява най-значимите идеи научни резултати в областта. При работата с тези източници докторантката демонстрира умение да анализира прецизно научна информация, да интерпретира фактология и да извежда тенденции и нови зависимости.

Задълбочената теоретична основа на дисертацията в първата глава на е позволила на Ивана Раданова да развие втората част като добре фокусирано емпирично изследване. Тя ясно формулира концепцията целите, задачите и хипотезата си. Впечатление прави начина по който обосновава концептуалната рамка и от нея се извежда методиката и съдържанието на инструментариума.

Изследователската методиката включва: документарен анализ на работни нормативни актове от европейско и национално ниво; дидактически анализ на учебна документация по специалностите в ХТМУ; анкетен метод и статистически методи. Самият инструмент – въпросник за изследване на саморегулираното учене, е безспорно постижение на дисертационната работа. Той е базиран на сродни проучвания, но е развит по подходящ начин, като вярно са подбрани нови изследователски компоненти. От гледна точка на приложните приноси на работата интерес представлява, оригинално

конструираният въпросник за изследване на саморегулираното учене при студенти от инженерно-технологичните специалности в условията на система за организиране на аудиторни и изваудиторни дейности. Той би могъл да се ползва и в други специалности с цел усъвършенстване на академичното обучение.

В методическо отношение емпиричното проучване е проведено систематично и това е описано достатъчно изчерпателно във втората глава на работата. Изследвани са студенти от първи и четвърти курс (общо 244 на брой) от различни специалности в бакалавърска степен. Получените данни са обработени коректно. Приложен е адекватен математически и статистически апарат при обработка на данните. Методите, които са използвани са: корелационен анализ, клъстърен анализ и непараметричен анализ - χ^2 . Тъй като изследването е в реални условия за няколко учебни години, се работи с различен брой изследвани лица в сравняваните групи от студентския контингент. При обработката на данните са намерени подходящи статистически методи за нормиране с които се преодоляват разликите в размера на групите.

Третата глава е посветена на анализ и интерпретация на резултатите. Това се прави на две равнища – на първото докторантката изгражда общ модел на саморегулирано учене, който нарича „опорен“. Този модел характеризира всички изследвани студенти. На второто ниво се прави много сложен и прецизен анализ от който следват диференцирани модели на саморегулираното учене за студентите от първи и четвърти курс. Направена е подробна характеристика на моделите на саморегулираното учене за студентите в първи и четвърти курс.

Резултатите представят разнородна картина на отделните компоненти на моделите на саморегулиране за двата курса. Разкриват се много специфични характеристики на влиянието на външния контрол по отношение на всеки от компонентите на модела. Именно тези зависимости са приноси към педагогиката на висшето образование и носят потенциал за усъвършенстване на образователните стратегии и методическата на обучение. Интерпретирането на тези резултати в контекста на Системата за натрупване и трансфер на кредити, показват, че тя трябва да се схваща като формиращ инструмент.

От богатата картина на анализирания емпирични данни докторантката прави система от препоръки към академичното обучение. Тук тя демонстрира

професионалния си опит в администрация на системата на висшето образование и проектирането на общите регулативни норми върху педагогическата дейност.

Емпиричното изследване и резултатите от него подкрепят моделът на саморегулирано учене, който докторантката извежда в теоретичния анализ. Изведените промени в моделите при първи и четвърти курс и познаването на профилите на студентите са ориентир за развитие на средата в която да се формират желаните образователни резултати. Това дава основание моделът да се прилага при дизайна на образователни програми и курсове и търсене на конкретни методически решения за подобряване на образователните технологии.

Много добро впечатление прави умението на докторантката да анализира и интерпретира резултати, демонстриращи разнопосочни възприятия и оценки на студентите за средата от задачи. Това прави третата глава ярък аналитичен текст, който разкрива различни отношения, нагласи, цели, мотиви и т.н. на изследваните лица. Разнопосочните оценки за системата за кредити представят интересна и реалистична картина, както за нейните характеристики, така и за и влиянието им върху академичното израстване на студентите. Разликите между курсовете са ясно изразени, но данните от статистическите методи са много информативни и със сигурност са база за следващи дискусии по динамиката на развитие на отделни компоненти на модела на саморегулирано учене в процеса на академично развитие, като функция на външния контрол от средата. Тук дисертационната работа надхвърля сферата на обучение по инженерно технологични специалности и може да се ползва като подход и инструментариум в изследване при други професионални направления и специалности.

От гледна точка на представянето на научна информация, трудът е подходящо илюстриран, а това прави неговото четене и осмисляне лесно. Изложението е добре структурирано и написано на високо професионален научен език. Авторефератът отразява коректно и синтезирано съдържанието на дисертационния труд.

Публикациите, които докторантката представя по дисертационната работа показват траен интерес към проблематиката и търсене на системно изследване на студентското учене и на дидактическите и методически на проблеми на висшето образование, свързани с качеството на обучение в условия на СНТК. Представени са 5 статии в специализирани списания и авторитетни сборници: две на английски език (една самостоятелна и една в съавторство) и три на български език в съавторство.

Приносите на труда са определени в три направления, които имат отношение както към конкретните образователна сфера и професионални направление, така и към : разработен теоретичен модел за саморегулирано учене в академична среда а в условия на система за външен контрол върху аудиторните и извънаудиторните дейности; създаден и апробиран оригинален инструмент за изследване на саморегулираното учене във висшето образование в условия на функционираща система за натрупване и трансфер на кредити; направена е динамична характеристика на моделите на саморегулиранотоучене за бакалавърска степен на обучение в инженерно-технологични специалности и са изведени тенденции за влияние на отделните характеристики на средата върху развитието на конструкта.

Дисертационният труд има приноси в теоретичен и приложен аспект. Те се отнасят към обучението на възрастни и по-конкретно за инженерното образование, но имат потенциал за приложение в изследванията, дизайна и технологиите на обучението в други области на образованието.

Цялостната оценка за обучението и на докторантката и нейните изследователски умения е положително и те се допълват от професионалната и компетентност в модернизация на висшето образование и повишаване на квалификацията на преподавателите.

Заклучение

Предложеният труд се отличава с актуалност на темата, задълбочен теоретичния анализ, методическа издържаност на проведеното емпирично изследване, дълбочина на анализ на резултатите и стойностни изводи. Това ми дават основание убедено да предложа на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност Теория на възпитанието и дидактика от професионално направление 1.2. Педагогика на Ивана Радонова

29 август 2014 г.

Рецензент:

